

Högsta domstolen
Box 2066
103 12 STOCKHOLM

KH ./ riksåklagaren angående tillstånd till prövning i hovrätt av mål om sexuellt ofredande

(Hovrätten för Västra Sveriges beslut 2021-02-24 i mål B 1476-21)

Högsta domstolen har beslutat att riksåklagaren ska svara skriftligen på överklagandet. Jag vill anföra följande.

Inställning

Jag bestrider KHs yrkande. Det finns enligt min uppfattning inte tillräckliga skäl att meddela tillstånd till målets prövning i hovrätten.

Bakgrund

Åtalet

KH åtalades för sexuellt ofredande. Enligt åtalet hade KH ofredat polismannen MA, på ett sätt som kunde förväntas kränka dennes sexuella integritet, genom att uttala ”Är du sugen på att suga? Är du det?” eller liknande ord med samma innebörd samtidigt som han filmade målsäganden. KH påstods ha begått gärningen med uppsåt.

Tingsrättens dom

Tingsrätten dömde KH för sexuellt ofredande till dagsböter. Vidare ålades KH att betala skadestånd till MA med 5 000 kronor jämte ränta.

I tingsrätten vidgick KH att han vid det aktuella tillfället filmade MA och formulerade sig på det sätt om åklagaren påstått. Han bestred ansvar för brott på den grunden att hans uttalande inte var ägnat att kränka MAs sexuella integritet. Han hade inte uppsåt att begå brott.

Tingsrätten uttalade följande.

Av utredningen har framkommit att MA, som arbetar som polis, tillsammans med kollegor hade stoppat en personbil den här kvällen. När MA diskuterar med föraren som sitter kvar på förarplatsen med nedvevad sidoruta drar KH, som sitter i baksätet bakom föraren, efter en liten stund ned rutan och säger någonting i

stil med "Är du sugen på att suga? Är du det?" samtidigt som andra personer i bilen skrattar.

Även om det i den rådande situationen inte handlar om något sexuellt intresse har KHs formuleringar för MA en tydlig sexuell inriktning eller prägel. Uttalandet måste förstås så att MA av någon anledning skulle vara intresserad av att "suga" vid det aktuella tillfället. Utifrån tingsrättens synsätt rör det sig därför om ett ordval som har till syfte att kränka MAs sexuella integritet. Åtalet är styrkt. Gärningen är att bedöma som åklagaren har gjort.

Påföljden bestäms till dagsböter. Tingsrätten har beaktat att KH var 17 år när gärningen begicks.

Hovrättens beslut

Efter att KH överklagat tingsrättens dom beslutade hovrätten att meddela prövningstillstånd såvitt gäller skadestånd men meddelade inte prövningstillstånd beträffande domen i övrigt.

Överklagandet

KH har överklagat hovrättens beslut och yrkat att Högsta domstolen ska meddela tillstånd till målets prövning i hovrätten även beträffande frågan om skuld och påföljd. Enligt KH är det av vikt för ledning av rättstillämpningen att målet prövas i högre instans för att säkerställa en tydlig och korrekt tillämpning av praxis i mål om sexuellt ofredande där det påstådda brottet består av uttalanden med sexuell innebörd.

KH uppger att till skillnad från typexemplen på sexuellt ofredande som består i handlingar där en person blottar sig eller fysiskt tar på en annan persons könsorgan eller en kvinnas bröst är det inte lika självklart att alla uttalanden med viss sexuell innebörd är att bedöma som sexuellt ofredande. Enligt KH har hans uttalande inte haft ett sexuellt syfte eller varit menat att kränka målsägandens sexuella integritet. Uttalandet gjordes i ett skämtsamt syfte för att se målsägandens reaktion. Med hänvisning till att bedömningen ska göras utifrån omständigheterna i det enskilda fallet och att det kan ha betydelse vem som företar handlandet och mot vem det riktas anser KH att det inte kan ses som styrkt att hans yttrande fällt i ett direkt sexuellt syfte.

Då det råder oklarheter om i vilka fall ett yttrande ska anses ha en tydlig sexuell inriktning och hur bedömningen om tillfredsställande av gärningsmannens sexualdrift ska göras, samt att domsluten vid brott av detta slag ofta ändras i överrätterna är det enligt KHs mening av vikt för ledning av rättstillämpningen att Högsta domstolen meddelar prövningstillstånd.

Grunder

Bestämmelsen om prövningstillstånd i hovrätt

Enligt 49 kap. 14 § rättegångsbalken ska prövningstillstånd meddelas om det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som tingsrätten har kommit till (ändringsdispens), det inte utan att sådant tillstånd meddelas går att bedöma riktigheten av det slut som tingsrätten har kommit till (granskningsdispens), det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt (prejudikatdispens), eller det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet (extraordinär dispens).

I Norstedts kommentar till rättegångsbalken uttalas att det enligt Högsta domstolen är att märka att kraven för prejudikatdispens måste anses vara något lägre ställda i hovrätt än i Högsta domstolen. Ett skäl för det är enligt Högsta domstolen att en uppmärksam och generös tillämpning i hovrätterna av bestämmelsen om prejudikatdispens är en förutsättning för att Högsta domstolen ska få ett tillräckligt urval av mål för att kunna fullgöra sin prejudikatbildningsuppgift. Vidare uttalas att det inte är helt ovanligt att Högsta domstolen – sedan en part överklagat ett beslut av hovrätten genom vilket prövningstillstånd inte meddelats – beslutar om prejudikatdispens. Detta förutsätter formellt sett att det finns ett prejudikatintresse som hänför sig till själva tillståndsprövningen i hovrätten. Praktiskt sett kan Högsta domstolen emellertid, för att systemet ska fungera, sägas ge ändringsdispens i de fall där den finner att hovrätten bort meddela en prejudikatdispens (se Fitger m.fl., Rättegångsbalken m.m. [version 1 april 2020, JUNO], kommentaren till 49 kap 14 §).

Sexuellt ofredande

Bestämmelsen

Enligt 6 kap. 10 § första stycket brottsbalken döms den för sexuellt ofredande som, i annat fall än som avses i de föregående paragraferna i kapitlet, sexuellt berör ett barn under femton år eller förmår barnet att företa eller medverka i någon handling med sexuell innebörd.

Av paragrafens andra stycke framgår att detsamma gäller den som (1) blottar sig för någon annan på ett sätt som är ägnat att väcka obehag eller (2) annars genom ord eller handlande ofredar en person på ett sätt som är ägnat att kränka personens sexuella integritet.

Förarbetsuttalanden

Den variant av sexuellt ofredande som åtalet i det nu aktuella målet gäller avser att genom ord eller handlande ofreda en person på ett sätt som är ägnat att kränka personens sexuella integritet (6 kap. 10 § andra stycket andra ledet brottsbalken). Vid brottsbalkens tillkomst återfanns motsvarande bestämmelse i

6 kap. 6 § andra stycket och benämndes otuktigt beteende. För ansvar enligt den bestämmelsen krävdes att gärningsmannen genom ord eller handling som uppenbart sårade tukt och sedlighet uppträdde anstötligt mot annan.

Straffrättskommittén uttalade att det för bedömningen av om en handling var att anse som sedlighetssårande var av betydelse mot vem den företogs. En och samma handling kunde t.ex. anses sedlighetssårande om den ägt rum inför en minderårig, medan så inte behövde vara fallet om den ägt rum inför en vuxen. Kommittén uttalade vidare att uppfattningen om vad som är sedlighetssårande naturligen också kan växla med tids- och miljöförhållanden. De praktiskt mest betydelsefulla av de fall som avsågs med stadgandet angavs vara exhibitiva åtgärder och sedlighetssårande beröring av minderårig (se NJA II 1962, s. 187).

Bestämmelsen om sexuellt ofredande i 6 kap. 10 § andra stycket andra ledet brottsbalken fick sin nuvarande lydelse vid de omfattande ändringar av 6 kap. brottsbalken som genomfördes 2005. Syftet med lagändringarna var att öka skyddet mot sexuella kränkningar och att förstärka den sexuella integriteten och självbestämmanderätten. I propositionen uttalas att det inte får råda någon som helst tvekan om att grundsynen bakom regleringen av sexualbrotten ska präglas av inställningen att varje människa har rätt att själv bestämma över sin egen kropp och sexualitet och har en ovillkorlig rätt att vara fredad från oönskade angrepp som kränker denna rätt (se prop. 2004/05:45 s. 1 och 21 f.).

Under lagstiftningsarbetet diskuterades att utvidga tillämpningsområdet för sexuellt ofredande. 1998 års sexualbrottskommitté hade föreslagit att brottet i större utsträckning än tidigare skulle omfatta yttranden med sexuell anspelning samt även vissa förfaranden av sexuell natur som omfattades av straffbestämmelsen i 4 kap. 7 § brottsbalken om ofredande. Kommitténs förslag kom emellertid inte att genomföras. I propositionen uttalades i detta avseende bl.a. följande (se a. prop. s. 87 f.).

Enligt kommitténs förslag bör således den dömas för sexuell kränkning respektive sexuell kränkning av barn som utsätter en person eller ett barn för ett beteende som kan kränka personens eller barnets sexuella integritet. Avgörande för straffbarhet bör således enligt kommitténs förslag vara om gärningsmannens beteende i ord eller handling typiskt sett utgör en kränkning av offrets sexuella integritet. Frågan om gärningsmannen handlat i syfte att söka reta eller tillfredsställa sin sexualdrift bör emellertid inte längre vara styrande för straffbarheten. Om kommitténs förslag genomförs skulle till sexuellt ofredande räknas även handlingar som i dag betraktas som förolämpning enligt 5 kap. 3 § brottsbalken och ofredande enligt 4 kap. 7 § brottsbalken.

Regeringen delar åsikten att användandet av yttranden med sexuell anspelning eller könsord ofta framstår som både anstötligt och på många sätt olämpligt. Det går emellertid inte att komma ifrån att användandet av könsord eller andra yttranden med sexuella påståenden i dag inte sällan sker i helt andra syften än rent sexuella, t.ex. som svordomar eller för att kränka personer i största allmänhet. Även om det givetvis finns anledning att se allvarligt på en utveckling där språk-

bruket i samhället allmänt sett blivit råare kan det enligt regeringens mening starkt ifrågasättas om en kriminalisering inom ramen för 6 kap. brottsbalken är rätt sätt att angripa det problemet. Visserligen fungerar bestämmelsen om sexuellt ofredande i 7 § tredje stycket redan i dag som ett slags uppsamlingsparagraf i förhållande till de tidigare i kapitlet upptagna bestämmelserna. Bestämmelsen bör emellertid ses mot bakgrund av det sammanhang där den förekommer i brottsbalken, dvs. som ett straffrättsligt skydd för enskilda personer mot övergrepp av sexuellt slag. Det innebär att bestämmelsen bör avgränsas till att träffa handlingar som har en sexuell inriktning på så sätt att de syftar till att reta eller tillfredsställa gärningsmannens sexualdrift. Att låta bestämmelsen om sexuellt ofredande träffa även handlingar eller uttalanden som inte har något sådant syfte skulle leda till en alltför omfattande kriminalisering enligt bestämmelsen och medföra oklarheter i fråga om gränsdragningen mellan 6 kap. brottsbalken och andra straffbestämmelser.

Enligt propositionen borde bestämmelsen således avgränsas till att träffa handlingar som har en sexuell inriktning på så sätt att de syftar till att reta eller tillfredsställa gärningsmannens sexualdrift. Från tidigare praxis nämndes att det ansetts straffbart att dels beröra en 15-årig flickas bröst, dels försöka dra ner blixtlåset på hennes byxor. Vidare uttalades att vissa ovälkomna närmanden mot vuxna personer t.ex. att en man på gatan klappar en passerande kvinna i rygglutet eller smeker henne på kinden regelmässigt torde falla utanför bestämmelsen om sexuellt ofredande och i stället bedömas som ofredande. Bestämmelsen i andra stycket angavs uttrycka en objektiv norm. För straffansvar är det alltså tillräckligt att det sätt på vilket handlingen utförs typiskt sett leder till att personens sexuella integritet kränks. Det behöver således inte i det enskilda fallet bevisas att personens sexuella integritet verkligen har kränkts eller att personen känt obehag. Självfallet måste dock hänsyn tas till situationen i dess helhet (se a. prop. s. 88 ff.).

I författningskommentaren uttalades att liksom tidigare träffar bestämmelsen om sexuellt ofredande endast sådana handlingar som har en sexuell inriktning genom att de på något sätt syftar till att reta eller tillfredsställa gärningsmannens sexualdrift. Det kränkande kan bestå i ord eller handlande. Yttranden med sexuell innebörd föranleder inte nödvändigtvis ansvar. En förutsättning för straffansvar angavs vara att yttrandena har en tydlig sexuell inriktning. Som ett exempel nämndes tydliga sexuella kontakter per telefon eller e-post. Vidare sammanfattades vad som krävs för att ett handlande ska vara "ägnat att kränka personens sexuella integritet" på följande sätt (se a. prop. s. 149 f.).

Avgörande för straffansvar är att handlingen utförs på ett sätt som är "ägnat att kränka personens sexuella integritet". Härmed skall förstås att det är tillräckligt att handlingen typiskt sett är sådan att offrets sexuella integritet kränks. Det behövs således inte i det enskilda fallet bevisas att integriteten verkligen har kränkts. I subjektivt hänseende krävs inte heller något syfte från gärningsmannens sida att kränka offrets sexuella integritet. Det är tillräckligt att gärningsmannen har uppsåt beträffande de faktiska omständigheter som utgör underlag för domstolens värdering av frågan om de varit ägnade att kränka offret på ett sådant sätt. Vilka handlingar som uppfyller det angivna kriteriet får bedömas uti-

från samtliga omständigheter. För frågan om en viss handlingens egenskap som sexuellt kränkande kan det vara av betydelse mot vem den företas. Uppfattningen av vad som är en kränkning av den sexuella integriteten kan också växla med tids- och miljöförhållanden.

2008 års sexualbrottsutredning föreslog att tillämpningsområdet för 6 kap. 10 § andra stycket andra ledet brottsbalken skulle utsträckas genom att det inte längre skulle krävas att handlingen på något sätt syftade till att reta eller tillfredsställa gärningsmannens sexualdrift. Anledningen till detta var att det fanns uppgifter om att utrymmet för att döma för sexuellt ofredande hade blivit mindre jämfört med före 2005 års reform. Förslaget kom emellertid inte att genomföras. I propositionen konstaterades att utredningens förslag innebar att till bestämmelsen skulle komma att räknas inte bara sådana handlingar som i nuläget bedöms som ofredande, utan också vissa förfaranden som bedöms som misshandel eller förolämpning. Även om det finns anledning att se allvarligt på förfaranden av sådant slag kunde det enligt regeringens mening ifrågasättas om en kriminalisering inom ramen för 6 kap. brottsbalken är rätt sätt att hantera dessa. Utredningens förslag ansågs väcka frågor av systematisk karaktär både i förhållande till övriga brott i 6 kap. men också i förhållande till andra brott i brottsbalken. Då konsekvenserna av förslagen inte hade analyserats i tillräcklig utsträckning ansåg regeringen att utredningens förslag inte borde genomföras. Bestämmelsen angavs även fortsättningsvis endast komma att träffa sådant handlande som haft en tydlig sexuell inriktning. Det ska alltså hos gärningsmannen ha funnits ett sexuellt intresse med handlandet. Därmed kommer sådana fall av ofredande genom ord eller handlande som gärningsmannen begår av helt andra skäl, t.ex. för att se hur ett offer reagerar i en viss situation eller för att rent allmänt kränka eller skada ett offer, att falla utanför bestämmelsen. Sådana fall kommer i stället att hanteras enligt andra straffbestämmelser som t.ex. ofredande eller misshandel (se prop. 2012/13:111 s. 53 ff.).

Praxis

I NJA 1997 s. 359 var frågan om en manlig officer hade gjort sig skyldig till sexuellt ofredande genom att fälla vissa uttalanden till en kvinnlig värnpliktig. Officieren hade dels kallat den värnpliktiga för hora, dels uttalat: ”Har du varit inne på toaletten och knullat?”. Högsta domstolen fann att officeren inte hade gjort sig skyldig till sexuellt ofredande. Därvid uttalades följande.

De yttranden som Magnus L åtalats för innehåller visserligen ord med en tydlig sexuell innebörd. De kan också i en mer allmän mening framstå som anstötliga. Bedömningen av vad som skall anses ligga i de i BrB:bestämmelsen använda uttrycken uppenbart sedlighetssårande och anstötligt måste emellertid rimligen färgas av det ovan redovisade sammanhang i vilket brottsbeskrivningen förekommer i BrB. Det anses också att bedömningen av om en viss handling är sedlighetssårande kan bero på mot vem den företas, t ex om det är en vuxen eller ett barn, och växla med tids- och miljöförhållandena (BrB:kommentaren 1, 6 uppl s 298).

Av utredningen framgår att Magnus L riktade yttrandena till en vuxen person och att han gjorde det som ett led i en tillrättavisning av en underställd värnpliktig, som Magnus L ansåg inte hade reglementsenligt ordnad klädsel. Vad som framkommit kan inte anses visa att förhållandena, i belysning av det nyss anförda, varit sådana att den sexuella karaktären hos yttrandena skall föranleda bedömningen att Magnus L med dessa har uppträtt på ett uppenbart sedlighetssårande sätt i den mening som avses i BrB:bestämmelsen.

I NJA 2016 s. 129 dömde Högsta domstolen en person (V.D.) för sexuellt ofredande. Denne hade upprepade gånger försökt förmå en flicka (N.L.), som ännu inte fyllt 18 år, att ha sexuellt umgänge med honom mot ersättning. Högsta domstolen uttalade bl.a. följande.

13. Ett bifall till åtalet förutsätter också att V.D. kan anses ha ofredat N.L. på ett sätt som är ”ägnat att kränka hennes sexuella integritet”. Uttrycket tar sikte på sådana ord och handlingar som har en sexuell inriktning genom att de på något sätt syftar till att reta eller tillfredsställa gärningsmannens sexualdrift. Yttranden kan vara straffbara om de har en tydlig sexuell inriktning. Ett straffrättsligt ansvar enligt den nu aktuella bestämmelsen är alltså knutet till att det har funnits ett sexuellt intresse hos gärningsmannen. (Se prop. 2004/05:45 s. 88 och 149 samt prop. 2012/13:111 s. 55.)

14. V.D:s handlande har haft en klar sexuell inriktning. N.L. har tydligt avböjt hans förslag och därmed visat att hon tog avstånd från tanken att ha sex med honom. Trots detta har V.D. upprepat och närgånget framhärdat i sin begäran att få köpa sex i syfte att övertyga N.L. att göra något hon alltså hade tagit avstånd från. Hans handlande har utförts på ett sätt som ofredat N.L. och varit ägnat att kränka hennes sexuella integritet.

I NJA 2017 s. 393 dömde Högsta domstolen en person för sexuellt ofredande. Den tilltalade hade i en rulltrappa fotograferat under en kvinnas kjol i omedelbar närhet av hennes underliv. Den huvudsakliga frågan i målet var om det för straffansvar för sexuellt ofredande – på motsvarande sätt som gäller för ofredande enligt 4 kap. 7 § brottsbalken – krävs att den angripne uppfattat angreppet när det utförts. Högsta domstolen besvarade frågan nekande. När det gäller frågan om kravet på sexuell inriktning uttalade Högsta domstolen följande.

10. Enligt uttalanden i förarbetena ska en gärning, för att vara straffbar som sexuellt ofredande, ha en sexuell inriktning genom att den på något sätt ska syfta till att reta eller tillfredsställa gärningsmannens sexualdrift (se a. prop. s. 149). Uttalandet har kritiserats i olika sammanhang, bl.a. av 2008 års sexualbrottsutredning som konstaterade att uttalandet hade lett till att domstolarna i större utsträckning hade kommit att ställa krav på en särskild avsikt hos gärningsmannen. Mot den bakgrunden föreslog utredningen att bestämmelsen om sexuellt ofredande skulle ändras i syfte att tydliggöra att gärningsmannens avsikt inte skulle tillmätas någon betydelse. (Se SOU 2010:71 s. 377) Förslaget ledde inte till lagstiftning. Utan att ställning togs till frågan om betydelsen av gärningsmannens avsikt bekräftades att bestämmelsen även i fortsättningen ska träffa sådant handlande som har en tydlig sexuell inriktning och att straffansvar förutsätter ett sexuellt intresse hos gärningsmannen (se prop. 2012/13:111 s. 55).

11. För att ett agerande ska bedömas som sexuellt ofredande måste det ha en tydlig sexuell inriktning eller prägel. Ett sådant krav följer redan av att handlandet ska vara ägnat att kränka offrets sexuella integritet (jfr NJA 2016 s. 129). Utan det kravet skulle också bestämmelsen komma att få en alltför stor räckvidd och omfatta fall som rimligen bör falla under andra straffbud eller helt utanför det kriminaliserade området.

12. Kravet på att handlingen måste ha en sexuell inriktning eller prägel kan emellertid inte uppfattas på så sätt att gärningsmannens personliga syften är avgörande för straffbarheten. Ett sådant krav är inte förenligt med vare sig det skyddsintresse som ligger bakom bestämmelsen eller vad som i övrigt gäller vid sexualbrotten (jfr NJA 2013 s. 548). Ett sådant krav harmonierar också mindre väl med att bedömningen av om gärningen kränker den sexuella integriteten ska göras objektivt.

Högsta domstolen har vidare i två avgöranden, NJA 2018 s. 443 ”Den oönskade beröringen” och NJA 2018 s. 1091 ”Den oönskade beröringen II”, prövat åtal för sexuellt ofredande. I båda fallen var det fråga om kroppsliga beröringar. Högsta domstolen uttalade att bedömningen av om en gärning varit ägnad att kränka den sexuella integriteten ska göras från objektiva utgångspunkter utifrån omständigheterna i det enskilda fallet. Av betydelse vid den bedömningen är exempelvis vem som företar handlingen, mot vem den riktas samt i vilken miljö och i vilket sammanhang gärningen sker. Gärningsmannens personliga syften är inte styrande för straffbarheten. Inte heller är det avgörande för straffbarheten hur målsäganden har upplevt händelsen. För att ett agerande ska vara ägnat att kränka offrets sexuella integritet måste handlandet ha en tydlig sexuell inriktning eller prägel. Detta krav innebär en kvalificering av det sexuella inslaget och medför att inte varje handling som är olämplig eller klandervärd träffas av straffansvaret. Högsta domstolen konstaterade att ofredandebrottets tillämpningsområde i viss mån sammanfaller med bestämmelsen om sexuellt ofredande. Ett handlande som inte har en tillräcklig sexuell inriktning eller prägel för att utgöra ett sexuellt ofredande kan i stället falla under straffbudet om ofredande. Att uttrycket ofredande används i båda bestämmelserna innebär emellertid inte att sexuellt ofredande är en kvalificerad form av ofredande. Det ena brottet är ett sexualbrott där skyddsintresset är den enskildes sexuella integritet medan ofredandet är ett fridsbrott genom vilket den enskilde skyddas mot gärningar som är fridsstörande. Vid ofredande i form av handgripligt antastande förutsätts det för ansvar att gärningen innebär en kännbar fridskränkning.

Doktrinen

I Norstedts kommentar till brottsbalken uttalas att bestämmelsen om sexuellt ofredande bl.a. omfattar den som genom ord eller handlande ofredar en annan person på ett sätt som typiskt sett duger för att kränka den andres sexuella integritet. Offrets uppfattning av vad som är kränkande har inte någon avgörande betydelse. För bedömningen kan det vara av betydelse mot vem handlandet företas och den kan påverkas av såväl tids- som miljöförhållandena. Inte varje

angrepp med sexuell inriktning mot en enskild person hör med nödvändighet hit. Användandet av könsord och andra yttranden med sexuella påståenden faller utanför tillämpningsområdet om syftet är annat än rent sexuellt, utan i stället att uttala en svordom. Ett exempel som hänförs till tillämpningsområdet är tydliga sexuella kontakter per telefon eller e-post (se Bäcklund m.fl., Brottsbalken [version 1 juli 2020, JUNO], kommentaren till 6 kap. 10 § under rubriken Blottande eller ofredande).

Nils Jareborg m.fl. uttalar att en förutsättning för att en gärning ska bedömas som sexuellt ofredande enligt 6 kap. 10 § andra stycket andra ledet brottsbalken är att den typiskt sett duger för att kränka den andres sexuella integritet. Någon kränkning behöver inte ha skett i det enskilda fallet, och det har inte heller avgörande betydelse att någon känner sig kränkt. Vidare påverkas bedömningen av i vilken miljö och i vilket sammanhang gärningen företas. Viss hänsyn måste tas till om den riktas mot en vuxen eller mot ett barn. Samhällets allmänna toleransnivå i fråga om sexuella företeelser är enligt författarna inte konstant (se Nils Jareborg/Sandra Friberg/Petter Asp/Magnus Ulväng, Brotten mot person och förmögensbrotten, 2 uppl., 2015, s. 129).

Min bedömning

KH hävdar att det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att målet prövas i högre instans. Enligt KH har hans uttalande inte haft ett sexuellt syfte eller varit menat att kränka målsägandens sexuella integritet. Uttalandet gjordes i ett skämtsamt syfte för att se målsägandens reaktion. KH hävdar att det är oklart i vilka fall ett yttrande ska anses ha en tydlig sexuell inriktning och prägel samt hur bedömningen om tillfredsställande av gärningsmannens sexualdrift ska göras.

För att någon ska dömas för sexuellt ofredande enligt 6 kap. 10 § andra stycket andra ledet brottsbalken krävs att denne genom ord eller handlande ofredar en person på ett sätt som är ägnat att kränka personens sexuella integritet. Som framgått i det föregående har Högsta domstolen i "Rulltrappan" (NJA 2017 s. 393) uttalat att för att ett agerande ska bedömas som sexuellt ofredande måste det ha en tydlig sexuell inriktning eller prägel. Detta krav ska dock inte uppfattas som att gärningspersonens personliga syften är avgörande för straffbarheten. Ett sådant krav skulle enligt Högsta domstolen inte vara förenligt med bestämmelsens skyddsintresse och inte heller överensstämma med att bedömningen av om gärningen kränker den sexuella integriteten ska göras objektivt.

I "Den oönskade beröringen" och "Den oönskade beröringen II" (NJA 2018 s. 443 respektive 1091) uttalade Högsta domstolen att för att en handling ska anses ha varit ägnad att kränka målsägandens sexuella integritet krävs att handlingen har en tydlig sexuell inriktning eller prägel, vilket innebär ett krav på en kvalificering av det sexuella inslaget. Bedömningen av om ett handlande har

varit ägnat att kränka den sexuella integriteten ska göras från objektiva utgångspunkter utifrån omständigheterna i det enskilda fallet. Av betydelse vid den bedömningen är exempelvis vem som företar handlingen, mot vem den riktas samt i vilken miljö och i vilket sammanhang gärningen sker. Gärningsmannens personliga syften är inte styrande för straffbarheten. Inte heller är det avgörande för straffbarheten hur målsäganden har upplevt händelsen. Kravet på tydlig sexuell inriktning eller prägel och den objektiverade bedömning som ska göras medför att inte varje handling som är olämplig eller klandervärd träffas av straffansvaret.

Högsta domstolen har således relativt nyligen, under 2017 och 2018, prövat tre mål om sexuellt ofredande. Därvid har Högsta domstolen uttalat sig vägledande om vad som krävs för att en handling ska anses ha varit ägnad att kränka målsägandens sexuella integritet. I det nu aktuella fallet skiljer sig omständigheterna från 2017 och 2018 års mål på så sätt att det är fråga om ofredande genom ord och inte genom handling. Högsta domstolens uttalanden är emellertid generella och går att tillämpa även vid verbala ofredanden. Bedömningen av om ett uttalande varit ägnat att kränka en målsägandes sexuella integritet ska således göras objektiverat utifrån omständigheterna vid det aktuella tillfället. Vilket syfte den tilltalade haft med uttalandet saknar betydelse för straffbarheten. Det avgörande är i stället om det typiskt sett är fråga om en kränkning av den sexuella integriteten. För att ett uttalande ska anses ha varit ägnat att kränka målsägandens sexuella integritet krävs att det har en tydlig sexuell inriktning eller prägel, vilket innebär ett krav på en kvalificering av det sexuella inslaget.

Mot bakgrund av det sagda är jag, även om kraven för prejudikatdispens är något lägre ställda i hovrätten än i Högsta domstolen, tveksam till att det finns ett behov av en prövning i högre instans av den nu aktuella tingsrättsdomen. Det finns en påtaglig risk för att en sådan prövning inte skulle utmyнна i några uttalanden som skulle tillföra något av betydelse med räckvidd utanför det enskilda målet. Enligt min mening föreligger det därför inte tillräckliga skäl att meddela tillstånd till målets prövning i hovrätten.

Petra Lundh

Lars Persson

Kopia till:

Utvecklingscentrum
Göteborgs åklagarkammare (AM-121895-20)